

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Constantin MOȘTOFLEI Dr. Nicolae DOLGHIN

Dr. Petre DUȚU

**RAPORTURILE DINTRE ARMATĂ ȘI SOCIETATE ÎN
PROCESUL INTEGRĂRII EUROPENE
ȘI EURO-ATLANTICE A ROMÂNIEI**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

București, 2005

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOȘTOFLEI, CONSTANTIN**

**Raporturile dintre armată și societate în
procesul integrării europene și euro-atlantice a
României** / dr. Constantin Moștoflei, dr. Nicolae
Dolghin, dr. Petre Duțu. - București: Editura
Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-663-298-9

I. Dolghin, Nicolae

II. Duțu, Petre

355.45 (498):327.51 NATO

355.45 (498):341.217 (4) UE

*Apariția acestei publicații s-a realizat ca urmare a grantului de
cercetare nr. 1, cod CNCSIS 1179, cu titlul „Raporturile dintre
armată și societate în procesul integrării europene și euroatlantice
a României”, acordat de MEAC prin CNCSIS.*

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului
Științific al CSSAS

ISBN 973-663-298-9

CUPRINS

1. Considerații asupra raportului dintre armată și societate în România.....	5
2. Impactul integrării României în NATO asupra raportului dintre armată și societate.....	6
3. Aderarea României la UE. Consecințe pentru armată...17	
3.1. Unele considerații privind Uniunea Europeană.....	17
3.2. Aderarea României la Uniunea Europeană și consecințe posibile pentru raportul armată- societate	19
4. Tipuri de raporturi între armată și societate	21
4.1. Raporturile armată - societate politică.....	22
4.2. Raporturile armată- societate civilă	27
4.3 Raportul armată –populație.....	40
Concluzii și propuneri	45
Bibliografie	47

1. Considerații asupra raportului dintre armată și societate în România

Armata reprezintă o importantă instituție a statului, investită cu misiuni complexe de apărare a independenței, suveranității, integrității și unității teritoriale a țării și garantarea democrației constituționale în țară. În plus, prin integrarea României în NATO și aderarea ei la Uniunea Europeană, sporesc responsabilitățile sale în domeniul securității regionale și nu numai. Ca urmare, armata sa va trebui să fie în măsură să îndeplinească atât misiunile constituționale ce îi revin în plan intern, cât și gama de misiuni internaționale diverse - de la cele de natură umanitară la cele privind managementul crizelor și combaterea terorismului internațional.

În acest context, este evident că armata va trebui să treacă printr-un amplu și complex proces de reformă, pentru a se transforma într-o instituție modernă, compatibilă cu cerințele noului statut al României de membru al Alianței Nord-Atlantice, dar și cu mutațiile produse în toate sectoarele de activitate din societatea românească. În acest mod, ea va fi în măsură să răspundă mai bine obiectivelor pe care țara noastră, ca stat suveran și, în același timp, membru NATO, și le fixează.

Totodată, ea se va profesionaliza (începând cu anul 2007 se renunță la serviciul militar obligatoriu, trecându-se la voluntariat), devenind mai suplă, mai modernă, mai tânără și mai capabilă de a exploata într-o manieră optimă sinergiile din țară și din afara ei. Într-o modalitate subsidiară, ea va putea, în mod rapid și cu competență, să susțină autoritățile civile în caz de criză, de catastrofă naturală sau în timpul unor evenimente importante organizate la nivel național. Cu toate că, efectivele sale vor fi mult reduse, sprijinul său oferit populației și autorităților publice, locale și centrale, nu va fi diminuat, ci mai bine structurat, mai rapid și mai strâns legat de instituțiile cu competențe în domeniul situațiilor de urgență. De asemenea, armata, prin modul de organizare și desfășurare a vieții și activității sale, va căuta să răspundă tuturor exigențelor mediului economic. Raportarea permanentă la costuri, în orice activitate umană, inclusiv în cea militară, este din ce în ce mai prezentă.

În plus, se știe că riscurile și amenințările potențiale la adresa securității umane a persoanelor și a comunității naționale, regionale și mondiale, în prezent, sunt numeroase, iar prevenirea și combaterea lor solicită resurse umane, financiare și materiale multiple, pe care puține state și le pot permite prin bugetul destinat apărării. De aceea, și în acest domeniu se impune evaluarea corectă a nevoilor și posibilităților de acoperire adecvată a lor, pentru ca planificarea și, mai ales, derularea activităților să fie una realistă.

Evoluția instituției militare, în consens cu exigențele contextului intern și internațional și cu posibilele misiuni de îndeplinit, se produce într-o strânsă relație cu societatea umană în care ființează. În acest sens, se pot distinge relații ale armatei cu: *celelalte instituții ale statului* cu competențe în domeniul apărării și securității naționale; *societatea politică*; *societatea civilă*; *populația țării*. Toate aceste raporturi se fondează atât pe prevederile actelor normative existente în domeniu, care au suportat armonizarea cu cele în vigoare în statele membre ale Alianței Nord-Atlantice, cât și pe tradiții și obiceiuri. Acestea din urmă, la rândul lor, încep, treptat, să sufere transformări, din ce în ce mai semnificative, datorită noului context în care societatea românească, în întregul său, și odată cu ea armata, ca parte intrinsecă a acesteia, le suportă prin aderarea la UE și integrarea în NATO.

2. Impactul integrării României în NATO asupra raportului dintre armată și societate

În 2004, la Summit-ul de la Istanbul, România a fost primită în rândul statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice. Dobândirea acestui statut, pe lângă satisfacțiile împlinirii unor aspirații naționale, presupune și asumarea conștientă și voluntară a unui set de obligații militare și nu numai. Astfel, Armata României a intrat, odată cu acest moment important, într-o nouă etapă de transformare, destinată creării unei forțe flexibile și expediționare, capabile să-și asume responsabilități sporite în apărarea colectivă, în managementul crizelor și în operațiunile de combatere a terorismului.

În acest scop, s-a dezvoltat un nou set de misiuni și cerințe pentru instituția militară care încorporează responsabilitățile de securitate asumate de România ca membru NATO. Aceste misiuni formează, în prezent, baza pentru procesul (început în 2003) de revizuire fundamentală a forțelor armate. Noua structură de forțe implementează o viziune focalizată pe creșterea capacităților de reacție rapidă, dislocabile și sustenabile în teatre de operații, corespunzătoare obiectivului major de îmbunătățire a contribuției militare la întreaga gamă de operațiuni a Alianței Nord-Atlantice. Astfel, este prevăzută creșterea graduală a pachetului de forțe oferit Alianței, adică: *forțe sub comanda NATO; forțe destinate NATO și UE; forțe nominalizate pentru NATO; alte forțe pentru NATO*. De asemenea, va spori substanțial rolul expediționar al forțelor noastre armate, ceea ce necesită personal profesionist capabil să îndeplinească activități cu un înalt grad de specializare. În acest context, a fost luată decizia privind profesionalizarea completă a forțelor până în 2007. Constituția României, revizuită în 2003, oferă cadrul juridic necesar implementării acestui obiectiv¹.

România are, în prezent, aproximativ 1800 de militari dislocați în Balcani, Afghanistan și Irak². Participarea la asemenea operațiuni complexe reprezintă un catalizator pentru reforma Armatei României și instruirea personalului militar. În plus, în ceea ce privește reforma instituțională, s-a reușit să se consolideze cooperarea pe orizontală la nivelul structurilor ministerului, s-a dezvoltat rolul civililor în politica de apărare și s-au definit principalii parametri de restructurare a Statului Major General și a celorlalte structuri de conducere din MAPN.

De asemenea, nu trebuie omis din acest proces complex nici omul, un factor esențial în ecuația transformării. Reducerea

cantitativă a personalului, militar și civil, și profesionalizarea armatei angrenează diminuarea efectivelor și desființarea unor unități militare, de aceea s-a acordat și se va acorda în continuare o atenție prioritară programelor de reconversie și protecție socială³.

Perfecționarea sistemului de planificare utilizat în MAPN, în vederea compatibilizării sale depline cu procesul NATO de planificare a apărării va continua pe dimensiunile definite deja de sistemul actual. În plus, acest sistem va fi dezvoltat, pentru a încorpora noi cerințe referitoare la forțe și capacități, dar și pentru a asigura alocarea cu prioritate a resurselor pentru obiectivele asumate în cadrul NATO.

Integrarea României în Alianța Nord-Atlantică a însemnat adoptarea unui ansamblu coerent de măsuri diverse, ca natură și conținut, atât la nivelul întregii societăți românești, cât și al instituției militare. Printre acestea se numără cele de natură: *umană* (diminuarea efectivelor, profesionalizarea întregului personal militar, modificarea sistemului de formare și dezvoltare profesională a personalului, implicarea concretă în executarea de misiuni în afara statului român, reconversia militarilor disponibilizați); *organizațională* (renunțarea la unele structuri și crearea altora, adoptarea unei alte dispunerii a marilor unități și unităților pe teritoriul național); *materială* (reducerea cantitativă a unor categorii de armament și tehnică de luptă, modernizarea unor categorii de tehnică de luptă și înzestrarea cu mijloace de luptă moderne); *normativă* (armonizarea actelor normative - de la regulamente militare până la legi din domeniul apărării și securității naționale - cu cele existente în țările membre NATO); *doctrinară* (s-au adoptat Strategia Națională de Securitate a României, Strategia

¹ *** **Constituția României**, București, Monitorul Oficial, 2003, p. 32.

² *** *Participarea forțelor armate române la misiuni internaționale*, <http://www.mapn.ro/misiuniRO/>

³ *** vezi: *Documentar privind reconversia profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României*, <http://www.mapn.ro/plegislatie/documentar.pdf>

Militară a României, doctrine specifice fiecărei categorii de forțe armate și nu numai).

Astfel, în **plan uman**, s-au produs următoarele schimbări semnificative: *diminuarea efectivelor armatei* de la aproximativ 220.000 de militari, cât erau în 1989, la circa 90.000 de persoane în 2005. Într-o anumită măsură, sub aspect psihosocial, acest fapt a însemnat un șoc, atât pentru populație, cât mai ales pentru personalul armatei. Probabil, inițial, această reducere de personal a fost percepută, de cea mai mare parte a populației, ca o scădere a importanței și rolului instituției militare în societate. Ulterior, se pare că percepția s-a schimbat, datorită participării active a unor structuri militare românești la executarea de diverse misiuni, sub egida ONU, în afara teritoriului național și la activități specifice Parteneriatului pentru Pace (din 1994). Integrarea efectivă a României în structurile NATO a produs noi mutații în dimensiunea umană a măsurilor adoptate în direcția asigurării compatibilității și interoperabilității armatei noastre cu armatele celorlalte state membre ale acestei alianțe politico-militare. În acest sens, s-au luat măsuri cum ar fi: *modernizarea sistemului de management al carierei militare, în conformitate cu teoria și practica din armatele moderne, membre NATO*. Aceasta a însemnat elaborarea și punerea în practică a unor programe adecvate privind: *definirea posturilor, recrutarea și selecția personalului, pregătirea și evoluția în carieră a acestuia, evaluarea și motivarea pentru profesia militară; reducerea efectivelor, concomitent cu restructurarea personalului pe categorii de personal și grade militare*, potrivit cerințelor de interoperabilitate cu armatele NATO în acest domeniu. În acest context, s-au adoptat măsuri cum ar fi: reducerea accentuată a numărului de ofițeri, îndeosebi a celor cu grade superioare – maior, locotenent-colonel și colonel; creșterea numărului de subofițeri; sporirea numărului de militari angajați pe bază de contract; reducerea numărului de militari cu serviciu

obligatoriu; reducerea numărului de civili; *profesionalizarea personalului* în acord cu standardele și procedurile NATO.

Ridicarea gradului de profesionalizare a armatei s-a realizat, pe de o parte, prin creșterea ponderii militarilor angajați pe bază de voluntariat, în totalul efectivelor armatei, și, pe de altă parte, prin perfecționarea sistemului de pregătire și instruire a personalului, astfel încât acesta să poată acționa potrivit cerințelor activităților militare la care armata noastră a fost și va fi implicată.

Referitor la structura personalului militar încadrat pe bază de voluntariat se remarcă evoluția acestuia, în totalul personalului militar de la 40% în anul 1989, la 68% în anul 2004. Această evoluție a fost determinată, pe de o parte, de reducerea militarilor proveniți prin conscripție, iar pe de altă parte, de crearea și utilizarea unei noi categorii de personal profesionalizat - militari angajați pe bază de contract. Totodată, s-a acționat constant pentru perfecționarea sistemului de pregătire și instruire, ale cărui principale coordonate sunt: însușirea procedurilor și lucrului de stat major potrivit standardelor NATO în cadrul centrelor de pregătire organizate în acest sens, precum și prin stagii în comandamente și unități multinaționale sau din armatele NATO; perfecționarea sistemului de formare a subofițerilor, utilizând, ca sursă principală de formare a acestora, militari angajați pe bază de contract; dezvoltarea capacității de conducere a unităților în condițiile specifice activității de instruire, dar și ca urmare a participării la exerciții și operațiuni în cadrul unor forțe multinaționale; revizuirea programelor de pregătire din instituțiile militare de învățământ în scopul introducerii „lecțiilor învățate” în cadrul PFP și al altor acțiuni militare la care Armata României a participat; pregătirea prin cursuri organizate în țări NATO și partener; însușirea limbii engleze, ca premisă a asigurării participării personalului Armatei României în comandamente mixte NATO. Atingerea acestui

obiectiv a însemnat organizarea de cursuri de învățare a limbii engleze, astfel încât personalul Armatei României să aibă competența lingvistică pentru a lucra în structuri NATO; reconversia personalului militar disponibilizat, ca urmare a procesului de restructurare a armatei.

Cadrul legal pentru desfășurarea reconversiei profesionale a personalului disponibilizat a fost creat în 1998, prin adoptarea Ordonanței Guvernului României nr.7/26.01.1998 privind unele măsuri de protecție socială a personalului militar și civil, care se vor aplica în perioada restructurării marilor unități, unităților și formațiunilor din compunerea Ministerului Apărării Naționale, precum și prin crearea sistemului de reconversie profesională care să asigure punerea în aplicare a acestor măsuri. Astfel, în anul 2000, Ministerul Apărării Naționale a pus bazele *Programului de reconversie profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României*, elaborat cu expertiza specialiștilor NATO și acceptat spre finanțare de Banca Mondială. În anul 2001, Banca Mondială a alocat armatei, prin intermediul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, o primă tranșă de 500.000 USD. Pentru utilizarea acestor fonduri, au fost încheiate acorduri de colaborare cu Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și Ministerul Educației și Cercetării⁴. După finalizarea cadrului legislativ, s-a trecut la realizarea măsurilor active de protecție socială, cum ar fi: cursuri de calificare/recalificare, plasament pe piața forței de muncă, servicii de ocupare-mutare, asistență pentru deschiderea unei afaceri, acordarea de microcredite și incubatoare de afaceri. Deși Armata României este membră NATO, procesul de modernizare și restructurare a resurselor umane va continua în raport cu obiectivele urmărite în etapa anterioară, astfel încât, în anul 2007, sistemul de management al resurselor umane ale

⁴ Detalii în Cdor. Victor BARBU, *Restructurarea resurselor umane*, <http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04/>

apărării să fie compatibil în toate componentele sale cu sistemele utilizate de armatele moderne.

Sub **aspect organizațional** s-au produs o serie de transformări cerute atât de calitatea României de parte la tratate internaționale referitoare la reducerea efectivelor și armamentelor, cât și de statutul de stat membru NATO. Prin punerea în aplicare a măsurilor de reducere a efectivelor militare, țara noastră a trebuit să treacă concret la o serie de schimbări de natură organizațională a marilor unități și unități militare. Astfel, într-o primă fază, s-a realizat o organizare nouă a marilor unități, trecându-se de la divizie la brigadă, iar de la regiment la batalion (similare). Ulterior, s-a trecut la adoptarea unei structuri a forțelor armate și a unităților acesteia, similară cu cea existentă în statele membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Astfel, în prezent, există următoarea organizare a armatei pe categorii de forțe: Forțele Terestre⁵, Forțele Aeriene și Forțele Navale. În interiorul fiecăreia dintre ele s-au adoptat structuri ale marilor unități și unităților astfel încât acestea să fie suplă și compatibile cu cele din statele moderne ale NATO.

În același timp, se asistă la o schimbare de concepție și în ceea ce privește amplasarea marilor unități și unități pe teritoriul național. De fapt, acum, se caută ca unitățile și marile unități să fie capabile să se deplaseze rapid acolo unde este nevoie de ele, pentru a îndeplini diferite misiuni complexe, atât sub egida NATO, cât și a ONU și OSCE. Transformările din armată, sub aspect organizațional, au privit și privesc, în egală măsură, și structurile centrale ale MApN, care se adaptează la cerințele impuse de statutul României de stat membru NATO.

În plan material, transformările privesc atât modernizarea mijloacelor de luptă existente în dotarea armatei noastre, cât și achiziționarea de tehnică de luptă modernă, compatibilă cu cea existentă în celelalte armate ale statelor

⁵ Detalii în Eugen BĂDĂLAN, **Sensul transformării**, București, Editura Militară, 2005, pp.197-208.

membre NATO. De asemenea, s-a acordat și se acordă o atenție sporită condițiilor de muncă, de echipare, de cazare și de hrănire a efectivelor armatei, atât în țară, la activitățile cotidiene, cât și pe timpul executării unor misiuni în afara statului român.

Sub aspect normativ, atât înainte de dobândirea de către România a calității de stat membru al Alianței Nord-Atlantice, cât și după realizarea acestui deziderat național, organele competente din armată au acționat pentru armonizarea legilor, regulamentelor militare etc. cu cele similare în țările aparținând NATO. În acest sens, s-au produs schimbări esențiale, atât în metodologia de adoptare a unor acte normative, cât și a adecvării prevederilor lor la caracterul, conținutul și natura misiunilor pe care Armata României le va îndeplini sub conducerea Alianței Nord-Atlantice. În acest sens, s-au adoptat noi legi privind apărarea și securitatea națională - de la pregătirea populației, până la instituționalizarea tipului de misiuni pe care armata le poate executa în afara statului român - și regulamente militare generale și specifice. Și, pe această cale, se acționează în direcția asigurării compatibilității și interoperabilității armatei noastre cu armatele statelor membre NATO.

În plan doctrinar, s-au întreprins măsuri de elaborare a diferitelor strategii (de exemplu, Strategia Națională de Securitate a României, Strategia Militară a României, strategii ale categoriilor de forțe ale armatei) și doctrine militare (de exemplu, Doctrina Forțelor Terestre, Doctrina Operațiunilor Psihologice), precum și de transpunere a lor în practica instruirii și activității trupelor. Întreg ansamblul de măsuri menționat a avut, are și va avea o serie de consecințe asupra raportului armată – societate, atât la nivel micro, cât și macrosocial.

La „*nivel micro*”, impactul dobândirii statutului de stat membru al Alianței Nord-Atlantice de către România a avut și,

fără îndoială, va continua să aibă urmări multiple asupra relației dintre armată și societate. Astfel, desființarea unor unități militare din garnizoane cu tradiție, în ceea ce privește existența unor astfel de structuri pe teritoriul lor, a afectat relația dintre comunitatea respectivă și armată. Și aceasta din mai multe motive, printre care se numără: *instalarea unui sentiment de insecuritate în rândul membrilor comunității*, ca urmare a absenței unităților/unității militare de pe teritoriul ei. De regulă, prezența unor unități militare într-o localitate este percepută pozitiv de către locuitorii acesteia, care se simt astfel apărați și în siguranță; *dispariția unor locuri de muncă* și, implicit, creșterea numărului celor aflați în căutarea unei slujbe și *reducerea veniturilor populației*. Prin încetarea activității unității militare, o serie de locuri de muncă oferite de către aceasta persoanelor din localitate a dispărut. Pe de altă parte, dispariția personalului militar a condus la reducerea consumului diferitelor produse și servicii în localitate, ceea ce s-a soldat cu scăderea activității unor societăți comerciale, și nu numai, care ofereau asemenea servicii și bunuri. În acele localități în care au fost desființate unități militare nu se poate exclude posibilitatea ca unele societăți comerciale să dispară, prin simplul fapt că le-au scăzut cantitativ și calitativ beneficiarii serviciilor și produselor lor. De exemplu, o societate comercială care se ocupa cu hrănirea militarilor, ca urmare a externalizării acestui serviciu de către armată, prin desființarea unității militare își va înceta activitatea. Acest fapt se va repercuta negativ asupra locurilor de muncă existente și a veniturilor populației; *diminuarea veniturilor de la bugetul local, prin scăderea numărului contribuabililor*, ca urmare a plecării militarilor. O asemenea consecință se va reflecta, de exemplu, în reducerea posibilității administrației locale de a mai oferi o serie de facilități, în domeniul social, al sănătății, al transportului în comun, al educației persoanelor defavorizate; *dispariția unor tradiții locale legate de viața și activitatea unităților militare* –

depunerea jurământului, participarea la activități culturale în instituții de profil ale armatei, implicarea cadrelor militare în viața comunității.

Principala mutație produsă la *nivel macrosocial* în raporturile armată-societate politică, în condițiile integrării României în NATO, se referă la acceptarea și însușirea de către cei implicați în relație a regulilor jocului democratic specific în statul de drept. Astfel, atât reprezentanții societății politice, cât și cei ai armatei au intrat în rolurile ce le revin, potrivit statutului lor legal din societatea românească. La nivel macrosocial, paleta de măsuri, succint analizată anterior, poate conduce printre altele, la apariția și manifestarea unor efecte de tipul următor: *diminuarea aportului militarilor la atenuarea unor tensiuni și stări conflictuale interetnice*. În acest context, se poate aminti că, în localitățile în care există mai multe etnii, prezența unor structuri militare este un factor de diminuare a tensiunilor interetnice, factor care, prin desființarea respectivelor unități, își încetează acțiunea socială benefică; *reducerea numărului și calității contactului nemijlocit al militarilor cu populația țării*. Totodată, prin dispariția structurilor militare dintr-o localitate sau alta contactul direct al cetățenilor acestora cu armata, respectiv cu militarii se reduce simțitor. De aici, o posibilă „răcire”, în timp, a relațiilor dintre populație și instituția militară. La aceasta se adaugă efectele trecerii de la serviciul militar obligatoriu la cel bazat pe voluntariat în asigurarea efectivelor de militari angajați pe bază de contract; *reducerea atracției profesiei militare în rândul tinerei generații*. Aceasta întrucât diminuarea semnificativă a efectivelor armatei, ca urmare a reformei în cadrul acestei instituții, a făcut ca profesia militară să devină mai puțin atractivă pentru tineri. În acest sens, o anchetă sociologică efectuată de Secția Investigații Sociologice din Statul Major General, pe un eșantion reprezentativ, a evidențiat care este imaginea profesiei militare în rândul tinerilor, pornind de la

criteriile generale care stau la baza alegerii profesionale a tinerilor, locul profesiei militare în ierarhia profesiilor în România și imaginea publică a militarului profesionist⁶. Astfel, profesia militară, conform sursei menționate, ocupă locul intermediar - 6 din 10 - în ierarhia profesiilor, așa cum este ea percepută de către tineri. Această imagine este destul de precis conturată în societate, neexistând diferențe semnificative între aprecierile tinerilor din grupurile țintă vizate. În același timp, o analiză comparativă pe criterii indică faptul că, în imaginea publică, profesia militară continuă să se identifice în mod favorabil, în ansamblul celorlalte profesii, în special prin siguranța locului de muncă și prin prestigiul avut în societate. Totuși, se constată și o anumită diferențiere în aprecierea dată profesiei militare în funcție de anumite caracteristici socio-demografice. Astfel, profesia militară tinde să fie mai bine apreciată de către femei, comparativ cu bărbații, de către tinerii proveniți din localitățile mici și din familiile sărace față de cei din orașele mari și din familiile mai înstărite. De asemenea, imaginea ei este mai bună, în special în rândul tinerilor elevi sau absolvenți de licee cu profil industrial și agricol. Desigur, impactul integrării României în NATO asupra armatei sale va genera și alte consecințe decât cele menționate. Cele succint analizate au fost considerate ca fiind cele mai importante în contextul cerut de problematica temei prezentului studiu.

⁶Vezi Studiul „Atractivitatea profesiei militare și profilul socio-profesional al grupurilor țintă pentru recrutarea personalului militar profesionalizat” întocmit de Secția Investigații Sociologice din SMG.

3. Aderarea României la UE. Consecințe pentru armată

3. 1. Unele considerații privind Uniunea Europeană

În prezent, Europa este prosperă, sigură și liberă⁷. Crearea Uniunii Europene (UE) constituie un factor esențial al stabilității și păcii pe continentul nostru. Țările europene membre ale acestei uniuni de state dezvoltă între ele relații de colaborare și cooperare, iar celelalte țări de pe continent doresc să adere la UE. Condițiile de integrare sunt destul de severe și se încheie de către fiecare țară cu reprezentanții UE, potrivit unui calendar de aderare și unui *acquis* comunitar.

Potrivit concepției UE, securitatea este o condiție necesară a dezvoltării. Conflictele distrug infrastructurile, încurajează criminalitatea, descurajează investițiile și fac imposibilă o activitate economică normală. În prezent, asupra securității UE, și nu numai, planează o serie de amenințări diversificate, mai puțin vizibile și mai puțin previzibile. Printre acestea se află: terorismul; proliferarea armelor de distrugere în masă; criminalitatea organizată. În acest context, UE și-a stabilit o serie de obiective strategice și anume: sporirea contribuției sale la stabilitatea și buna gestionare a treburilor publice în vecinătatea sa imediată; punerea în practică a unui ordinii internaționale fondată pe un veritabil multilateralism; atacarea amenințărilor, fie ele noi sau vechi.

În scopul înlăturării lor, UE a definit și a dezvoltat o politică externă coerentă și o manieră mai eficientă de soluționare a crizelor, prin crearea instrumentelor performante. Astfel, Uniunea Europeană, constituită din 25 de membri, ce consacră 160 de miliarde de euro pentru apărare, trebuie să fie în măsură, dacă este necesar, să ducă mai multe operațiuni

simultan, pentru asigurarea apărării și securității statelor ce o compun. Aceasta întrucât UE apreciază că securitatea este prima condiție a dezvoltării. Ca urmare, obiectivul acesteia este crearea unei sinergii, prin adoptarea unei apropieri mai coerente și mai globale. În acest sens, eforturile sale diplomatice, politicile în materie de dezvoltare, de comerț și de mediu, vor urmări același obiectiv.

Într-o situație de criză, nimic nu poate înlocui unitatea de comandă. În același timp, coerența acțiunilor privește atât instrumentele UE de înlăturare a securității, cât și activitățile externe ale statelor membre orientate în același sens. În plus, ea are nevoie să-și dezvolte capacitățile necesare asigurării apărării și securității sale. Astfel, pentru a da un răspuns adecvat noilor amenințări, UE trebuie să se doteze cu forțe mobile mai suplă, motiv pentru care se impune creșterea resurselor consacrate apărării. Totodată, se cuvin pregătite mijloacele necesare - militare și civile - controlării eficiente a situației postconflict.

O capacitate diplomatică mai solidă este o altă dimensiune a activității UE în direcția garantării securității sale și nu numai. În acest sens, este necesară o mai bună cunoaștere a țărilor de unde pot să apară amenințări la adresa securității sale. Efortul va fi cumulativ, adică va fi făcut atât de UE, ca entitate, prin instrumentele sale, cât și de fiecare stat membru. În esență, acesta se va referi la culegerea și schimbul operativ reciproc de informații, atât între statele membre, cât și cu statele partenere.

Cooperarea internațională constituie o altă cale majoră prin care UE acționează și va acționa pentru soluționarea problemelor diverse, mai ales cele privind apărarea și securitatea sa și nu numai. În acest mod, se speră ducerea unei lupte mai eficiente împotriva terorismului internațional și implicarea activă a UE în soluționarea crizelor din regiune și din lume. De asemenea, se vor stabili și dezvolta parteneriate

⁷ *** *Une Europe sûre dans un monde meilleur*, <http://ue.eu.int/pressdata/fr/report/76256.pdf>

strategice dinamice cu ceilalți actori statali, mai ales cu Rusia, China, Japonia, Canada și India, care au roluri semnificative în regiunea lor și pe arena mondială.

În concluzie, se poate afirma că lumea prezintă noi pericole, dar oferă, în egală măsură, noi posibilități de a le preveni sau diminua efectele. Uniunea Europeană dispune de un potențial care îi permite să devină un actor tot mai important în regiune și în lume, capabil să facă față amenințărilor la adresa securității sale și nu numai, precum și cooperării multilaterale regionale și globale, ca temei al unei dezvoltări durabile.

3.2. Aderarea României la Uniunea Europeană și consecințe posibile pentru raportul armată - societate

România dorește să adere la Uniunea Europeană, ea făcând toate demersurile necesare atingerii acestui obiectiv. Astfel, în 1993, țara noastră semnează Acordul European, iar în 1995 se depune cererea de aderare la UE⁸. Cererea a fost acceptată și s-au declanșat demersurile necesare realizării practice a acestui deziderat național.

Dacă România îndeplinește integral acquis-ul comunitar (31 capitole de negociere) și clauzele de salvagardare (sunt folosite de Comisia Europeană în situația în care apar probleme legate de îndeplinirea obligațiilor de stat membru al Uniunii Europene, înainte de aderare, sau în perioada ulterioară aderării) impuse, atunci ea va deveni membru al UE la 01.01.2007. Există *clauze de salvagardare generală* și *clauze de salvagardare specifică*. Primele sunt valabile pentru toate noile state membre. Clauzele de salvagardare specifică se aplică unor țări, de aceea, pot diferi de la un stat la altul. De exemplu, pentru România și Bulgaria se aplică o clauză de salvagardare

specifică, respectiv *clauza de amânare*, care poate duce la amânarea aderării celor două state cu un an, până în 2008. Totodată, mai există o *clauză specială*, aplicabilă doar României, și care se referă strict la două din cele 31 de capitole negociate, și anume la „**Justiție și Afaceri Interne**” și „**Concurență**”.

Prin aderarea la UE, România, ca stat membru al acesteia, își asumă voluntar o serie de obligații și responsabilități. Una dintre obligații se referă la participarea țării noastre la constituirea forțelor armate ale UE. De altfel, în documentul intitulat *Forța obiectiv 2007, revizuită fundamental* se prevăd forțe destinate NATO și UE. O asemenea măsură, desigur, va avea un impact asupra raporturilor dintre armată și societate. O posibilă implicație a acestui impact ar putea fi creșterea „distanței sociale” dintre instituția militară și populație.

Forțele destinate UE vor fi formate numai din militari profesioniști. Acest lucru poate genera, în timp, o serie de efecte cum ar fi: *reducerea numărului cetățenilor implicați în executarea serviciului militar*, care va conduce la diminuarea cunoașterii vieții și activității din armată, prin contact direct, de către o parte însemnată a populației masculine; *diminuarea interesului tinerilor pentru serviciul militar și pentru profesia de ofițer și subofițer*; *aprecierea serviciului militar ca o ocupație temporară și benevolă*, și nu ca pe o datorie a fiecărui cetățean apt să servească țara sub drapel; *considerarea armatei de profesioniști ca fiind similară oricărei organizații profesionale cu statut și rol distinct în societate*, dar fără a mai fi socotită parte integrantă a acesteia din urmă, ca pe timpul serviciului militar obligatoriu.

În plus, forțele destinate UE se cer a fi compuse din militari profesioniști, temeinic instruiți, dotați cu armament și tehnică de luptă modernă, motivați corespunzător, sub toate aspectele, ceea ce presupune un efort financiar și nu numai din

⁸ *** Detalii la <http://www.infoeuropa.ro/ieweb/jsp/page.jsp?cid>

partea statului român, adică a contribuabililor. Este posibil ca acest efort să nu fie agreat de cei care plătesc, prin taxe și impozite, constituirea și întreținerea unor astfel de forțe, care, la prima vedere, nu servesc direct interesul național. În mod tradițional, se știe că armata are misiunea de a apăra țara, respectiv independența, suveranitatea, unitatea și integritatea sa teritorială, dacă este agresată militar de un stat sau de o alianță politico-militară. De fapt, aceasta este percepția armatei și a serviciului militar în conștiința colectivă.

4. Tipuri de raporturi între armată și societate

Între armată și societatea în care aceasta ființează se statornicesc o serie de raporturi, obiective și subiective, de natură materială, normativă, politică și nu numai. Astfel, în consens cu domeniul de activitate umană, se pot întâlni și analiza diferite tipuri de raporturi dintre armată și societate, cum ar fi raportul: economic, politic, cultural, juridic, psihosocial. *Din perspectiva conținutului, raporturile armată – societate pot fi de: colaborare; comunicare; conducere; cunoaștere; indiferență; respingere; influență.* Se cuvine făcută mențiunea necesară că toate aceste raporturi constituie un ansamblu coerent, între elementele căruia sunt interacțiuni, interdependențe și interinfluențe.

În alți termeni, raportul între cele două entități - armată și societate - se derulează în ambele sensuri, cu intensități și amplitudini variabile, în funcție de o serie de factori determinanți interni (evoluția societății, sub toate aspectele economic, social, politic, cultural, psihosocial, militar, dar și a armatei - profesionalizare, integrare într-o alianță politico-militară, participarea la misiuni în afara statului național) și externi (starea actuală a mediului de securitate regional și global și tendințele de evoluție ale acestuia, integrarea țării în structurile europene și euro-atlantice, fenomenele integrării regionale și al globalizării).

4.1. Raporturile armată - societate politică

Societatea politică, ca ansamblul partidelor politice⁹ existent într-o societate umană dată, ce conduce societatea respectivă sau tinde să acceadă la acest rol, intră în raporturi cu armata, ca instituție a statului, cu misiuni clar definite în domeniul apărării și securității naționale și colective. Aceste raporturi sunt diferite în funcție de statutul și rolul îndeplinite de către un partid politic sau altul în stat, la un moment dat.

Astfel, un partid se poate afla într-una din situațiile următoare: *la putere în stat*, singur sau într-o coaliție, *ori în opoziție*. Prin urmare, poziția sa în stat își pune amprenta pe natura și conținutul raporturilor sale cu armata. Partidul aflat la conducerea statului își pune în practică programul de guvernare propriu, care conține și un capitol referitor la apărarea și securitatea națională, adică la rolul instituției care are competențe în acest domeniu.

Un prim element esențial al acestui program îl constituie stabilirea *obiectivelor politicii de apărare a țării*¹⁰. Pentru etapa actuală acestea sunt: consolidarea statutului României ca stat membru NATO, integrarea în UE și dezvoltarea unui profil strategic adecvat în cadrul acestor organizații; continuarea reformei organismului militar pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente; întărirea controlului civil și democratic asupra armatei și perfecționarea mecanismelor de realizare a acestuia, în conformitate cu principiile și valorile democrației constituționale; consolidarea statutului României de contributor la securitatea regională și globală.

În vederea îndeplinirii lor, se va acționa în direcțiile următoare: dezvoltarea capacității instituționale și combative a

⁹ Prin ansamblul partidelor politice trebuie să se înțeleagă sistemul de activități și acțiuni organizatorice, politice, culturale și de propagandă, concepute, organizate și desfășurate cu membrii de partid și simpatizanții acestora, în vederea accederii sau a menținerii puterii politice în stat de către respectivul/respectiva partidul sau coaliția de partide.

¹⁰ Vezi Capitolul 27 din Programul de guvernare al Alianței D.A.

structurilor militare; înzestrarea armatei și constituirea logisticii în raport cu misiunile de securitate și apărare colectivă; participarea la politica europeană de securitate și apărare; participarea la realizarea obiectivelor Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, menținerea stabilității în zona caucazo-caspică a Mării Negre și a Balcanilor; lupta împotriva terorismului; continuarea programelor de reconversie și de perfecționare a managementului resurselor umane; desființarea stagiului militar obligatoriu și revizuirea structurii de forțe a armatei; dezvoltarea relațiilor civili-militari.

Un alt domeniu, în care partidul de guvernământ intră în relație cu armata, îl reprezintă stabilirea și aprobarea volumului bugetului destinat apărării naționale. Mărimea și structura acestui buget oferă posibilitatea îndeplinirii obiectivelor trasate instituției militare. Astfel, armata poate dispune, la timp și integral, de sumele, necesare și suficiente, pentru continuarea procesului de reformă și de îndeplinire a misiunilor încredințate, în țară și în afara acesteia.

De asemenea, partidul de guvernământ stabilește relații de conducere cu armata, în sensul că sunt promovate și practicate, sistematic și consecvent, controlul civil și democratic al instituției militare. În acest context, armata este obligată să respecte deciziile adoptate de structurile politice ale țării: Președinția, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Parlamentul, Guvernul. Este evident că toate partidele politice parlamentare, nu doar cel aflat la guvernare, se implică în exercitarea acestui control civil și democratic asupra instituției militare. Totuși, rolul primordial în acest domeniu revine partidului de guvernământ, care are atât prerogativele necesare, cât și responsabilitatea exercitării lor, oportune și optime. Prin urmare, între partidul de guvernământ și armată se instituie raporturi oficiale de conducere ce exprimă acordul instituției militare la înfăptuirea politicii de apărare și securitate națională. Altfel spus, fără a se implica în politica de partid, armata

acționează pentru înfăptuirea tuturor programelor și politicilor ce privesc apărarea și securitatea națională și colectivă, percepute ca fiind în deplin consens cu interesele naționale ale României.

Deși armata se află sub conducerea partidului de guvernământ, prin reprezentanții acestuia în fruntea sa - este vorba de ministrul Apărării Naționale și de secretarii de stat, care sunt civili -, totuși, această instituție rămâne neutră din punct de vedere politic. În esență, neutralitatea politică a armatei rezidă în următoarele: militarii, indiferent de grad și funcție, și personalul civil din armată nu fac parte din nici un partid politic; în instituția militară nu există organizații ale nici unui partid politic, indiferent de poziția sa în stat sau de doctrină, mărime etc.; în armată nu se admit organizarea și desfășurarea de activități de propagandă sau prozelitism politic.

În același timp, partidele politice elaborează proiecte de legi ce privesc apărarea și securitatea națională, activitatea armatei (organizarea, mărimea efectivelor pe categorii de personal, pe arme și specialități, conținutul și natura misiunilor în interiorul și în afara statului român) și le înaintează Parlamentului spre dezbateră și aprobare.

Relațiile pe care le stabilește societatea politică cu armata exercită o influență hotărâtoare asupra organizării vieții și activității celei din urmă. De fapt, instituția militară este obligată să răspundă oricărei solicitări legale ce vine din partea societății politice. Simpatiile sau antipatiile politice ale militarilor nu trebuie să se facă simțite în conceperea și derularea relațiilor dintre reprezentanții societății politice și cei ai instituției militare. Cu toate acestea, la rândul său, armata influențează conținutul și calitatea relațiilor pe care le stabilește cu clasa politică, cu cei aflați la conducerea țării, potrivit opțiunii electoratului. Această influență se referă la maniera în care armata, personalul acesteia se implică activ și responsabil în realizarea programului și politicii de apărare și securitate

elaborate de partidul de guvernământ și acceptate sau nu de celelalte partide parlamentare. De asemenea, o relație corectă, principială între cele două entități - armată și societatea politică - evită situațiile în care România și-a putea asuma angajamente militare externe peste puterile sale. Absența tensiunilor între reprezentanții armatei și cei ai clasei politice poate fi rodul conduitei civilizate a ambelor părți implicate în relație, dar și al acceptării reciproce a statutului și rolului pe care fiecare îl are în statul de drept. Militarii sunt de acord cu ceea ce politicienii întreprind pentru ca instituția militară să fie în măsură să-și îndeplinească misiunile constituționale, în timp ce politicienii acceptă consilierea reprezentanților armatei în probleme de apărare și securitate a țării.

În principal, armata, prin reprezentanții săi autorizați, furnizează clasei politice consiliere și argumente militare pentru elaborarea unei politici de securitate și apărare națională și colectivă, coerentă și eficientă, suport și structuri de susținere militară a interesului național, în țară și în afara acesteia. În acest scop, armata acționează ferm și sistematic, pe temeiul fondurilor alocate de guvern și în consens cu politica de securitate națională din programul de guvernare, în direcția modernizării sale și îndeplinirii reformei.

În prezent, procesul de restructurare și modernizare a armatei a vizat și vizează următoarele direcții de acțiune: *revizuirea fundamentală a structurii de forțe*, pentru a răspunde cerințelor noului mediu de securitate, precum și statutului de membru al NATO; *redimensionarea structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale*, pentru eficientizarea procesului decizional și a acțiunilor în direcția restructurării și modernizării Armatei României; *asigurarea susținerii financiare*, prin bugetul de stat și venituri extrabugetare, dimensionate și fundamentate prin intermediul sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare a forțelor, activităților și resurselor în MAPN, pe baza programelor de

constituire, modernizare și pregătire a Armatei României; *realizarea unor structuri echilibrate de personal*, precum și eficientizarea modalităților de disponibilizare și de protecție socială a acestuia; pe termen lung, *reducerea ponderii cheltuielilor de personal* va permite redirectionarea resurselor spre instruirea și modernizarea structurilor militare; *evaluarea proiectelor majore de achiziții și modernizare a tehnicii militare* aflate în derulare, urmând ca, pe baza acestuia, să se decidă continuarea, adaptarea sau renunțarea la unele dintre proiectele respective, pentru ca reducerea structurii de forțe să aibă ca rezultat creșterea performanțelor acesteia. În funcție de evoluția procesului de restructurare, va fi avută în vedere angajarea altor proiecte majore de achiziții. Toate aceste măsuri nu se pot transpune integral, optim și operativ în practică fără implicarea responsabilă a societății politice, mai exact a partidului de guvernământ și a celor parlamentare. Acesta va asigura baza legală și resursele financiare ale derulării concrete a tuturor programelor necesare reformei și transformării armatei.

În același timp, armata oferă clasei politice spre validare programele proprii de derulare a reformei și transformărilor instituției, evaluarea posibilităților pe care le are pentru îndeplinirea angajamentelor externe ale țării și cererile de resurse pentru îndeplinirea tuturor misiunilor ce i se pot încredința legal de către cei în drept. Astfel, armata contribuie direct la garantarea statutului de țară furnizoare de securitate, prin angajarea unor structuri ale sale în operații în sprijinul păcii în cele mai diverse teatre de operații din Balcani, Afghanistan, Irak și altele.

România a devenit deja furnizor de asistență de securitate pentru alte state din Balcani și Caucaz. Valorificarea avantajelor geostrategice se realizează prin politici regionale coerente, la elaborarea cărora sunt implicați atât reprezentanții armatei, cât și cei ai clasei politice. Totodată, armata a avut un

rol important la integrarea țării în Alianța Nord-Atlantică. Aderarea la NATO a determinat o nouă gândire în abordarea problematicii securității și apărării naționale, ceea ce a permis o mai mare flexibilitate în proiectarea forței și o accelerare semnificativă a procesului viitor de dezvoltare a acesteia.

În concluzie, se poate afirma că un sistem coerent de relații de cunoaștere, comunicare, conducere și de influență între armată și societatea politică, bazat pe prevederile actelor normative în materie, permite în esență următoarele: *înfăptuirea reformei și a transformării armatei*, sarcină ce reprezintă o necesitate pentru apărarea și securitatea națională; *înfăptuirea obiectivului principal al forțelor armate* ale României, acela de a deveni un element al stabilității și securității naționale și un aliat credibil, eficient. Participarea în cadrul misiunilor internaționale, în conformitate cu angajamentele politice și militare asumate, reprezintă o prioritate și o garanție pentru promovarea și protejarea intereselor naționale și a valorilor democratice. În plus, respectarea neutralității politice a armatei de către clasa politică va asigura stabilirea unor raporturi normale între ele, ceea ce va fi benefic pentru apărarea și securitatea națională, precum și pentru menținerea statutului României de contributor de securitate în regiune și nu numai.

4.2. Raporturile armată - societate civilă

Societatea civilă este acea entitate eterogenă care activează în spațiul neocupat dintre stat (cu toate instituțiile sale politice și administrative) și piață (zonă care are drept element esențial profitul). În această zonă, dezinteresată politic (societatea civilă, prin definiție, nu are ca scop cucerirea puterii politice, la nivel local sau central) și financiar, ar trebui să se întrevadă valorile și principiile care ghidează o societate. Aceasta este zona de mijloc a societății care formează, indirect, repererele și care controlează (cel puțin moral și valoric) funcționarea corectă a instituțiilor social-politice. În țările cu

tradiție democratică, societatea civilă reprezintă un element de echilibru și de educație civică a cetățenilor.

Motivația principală a inițiativelor civice o reprezintă implicarea în viața social-politică a comunității locale, a țării și mai nou în activități regionale și internaționale de interes general. De fapt, tendința este ca societatea civilă să preia din obligațiile statului, fixându-și obiective proprii. Libera asociație înlocuiește tot mai mult statul coercitiv, dar nu opunându-se acestuia, ci în concurență cu el. Astfel, în SUA, mai multe comunități religioase dirijează o serie de societăți de asistență socială care își au propriile spitale, creșe, servicii de consiliere familială și nu numai. Astfel de inițiative încep să se manifeste și în România.

În România, însă, implicarea cetățenilor în viața social-politică a comunității locale și a țării este, deocamdată, relativ redusă. Se pare că predomină încă concepția potrivit căreia statul este obligat să facă totul pentru binele membrilor săi, în vreme ce aceștia stau și așteaptă ca altcineva să le rezolve problemele de viață cu care se confruntă. În plus, se pare că este nevoie de ceva timp pentru ca toți cetățenii să învețe și să-și însușească normele și regulile specifice unui comportament social activ și responsabil. În realitate, principala funcție a societății civile este să asigure „baza” pentru eliminarea puterii absolute a statului și pentru controlul instituțiilor sale. Aceasta deoarece statul, pe măsură ce puterea sa crește, devine o sursă de amenințare pentru securitatea individuală¹¹.

Aceste amenințări, se afirmă în sursa citată, provin din: a) *obligațiile și legislația internă*, care teoretic privesc pe toți cetățenii; b) *acțiunea administrativă și politică* a statului împotriva indivizilor și grupurilor, în sensul că impune respectarea, de către toți cetățenii a legilor emise, în orice condiții de timp și de loc; c) *„luptele” pentru controlul*

¹¹ BUZAN, Barry, **Popoarele, statele și teama**, Chișinău, Editura Cartier, 2000, p.54.

mașinării politice a statului. Aici este vorba de respectarea de către toți cetățenii și toate partidele politice a regulilor jocului politic, de accedere și conservare a puterii în stat; d) *politica externă de stat*. Această funcție are două dimensiuni: 1. **să supravegheze** exercitarea puterii în statele democratice; 2. **să contribuie** la democratizarea statelor autoritariste. În acest scop, societatea civilă își creează structurile proprii prin care controlează eventualele abuzuri și încălcări de legi ce pot fi comise de către guvernanți, pe de o parte, și prin oferte de alternative, altele decât partidele, pentru reprezentarea intereselor lor, pe de altă parte. Acest rol al societății civile este, totodată, important pentru grupurile excluse în mod tradițional – precum femeile și minoritățile etnice și rasiale – cărora le permite participarea la viața publică.

4.1.1 Natura și conținutul raporturilor armată – societate civilă

Armata, ca instituție a statului, poate, vrea și trebuie să stabilească diverse raporturi cu societatea civilă, respectiv cu organizațiile acesteia. Aceste raporturi sunt determinate de caracteristicile actuale și de tendințele de evoluție ale societății românești, și sunt influențate, atât de trăsăturile și de evoluția instituției militare, cât și de caracteristicile și evoluția probabilă a organizațiilor societății civile.

Printre raporturile pe care armata le poate avea cu societatea civilă se află: relațiile de colaborare; relațiile de comunicare; relațiile de cunoaștere; relațiile de indiferență; relațiile de respingere și raporturile de influență. Aceste tipuri de raporturi se inițiază și dezvoltă de către armată cu acele organizații ale societății civile care, într-un fel sau altul, au tangență cu activitatea militară. În plus, raporturile armatei cu organizații ale societății civile sunt diferențiate în funcție de obiectivele și scopul declarat al acestora din urmă.

Astfel, armata inițiază și dezvoltă raporturi de colaborare, de comunicare și de cunoaștere, deosebit de ample și intense cu Biserica Ortodoxă Română (BOR). Aceasta din, cel puțin, următoarele motive: a. *tradiția existentă în armata noastră până în 1945*, când fiecare unitate militară avea încadrat un preot militar; b. *comunitatea de scop* a instituției militare și a bisericii în ceea ce privește educația militarilor, formarea lor ca cetățeni onești, devotați țării, demni, disciplinați; c. *reînființarea funcției de preot militar*. După 1990, s-a decis de către conducerea Ministerului Apărării Naționale ca în unitățile militare să se înființeze funcția de preot militar. În acest scop, s-a luat măsura pregătirii preoților care doreau să devină preoți militari, prin urmarea unor cursuri de specialitate, organizate în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; d. *existența* în tot mai multe unități militare a unor biserici sau capele, construite prin contribuția voluntară a cadrelor militare. Acestea sunt folosite pentru oficierea slujbelor religioase, atât pentru militari și familiile lor, cât și pentru ceilalți cetățeni din zonă.

În general, *raporturile armat - biserică* se materializează prin: participarea reprezentanților BOR la diferite ceremoniale militare și diverse activități de educație religioasă cu personalul din subunități și unități; acordarea de către BOR a asistenței religioase în armată; susținerea de către BOR, prin modalități specifice, a unor inițiative publice lansate de către armată.

Desigur, *armata*, ca instituție a statului, *este interesată să intre în relații cu organizațiile de sindicat*, atât din unele structuri proprii, cât și cu federațiile la care acestea sunt afiliate. Aceasta întrucât o bună cunoaștere și comunicare reciprocă între ele pot evita situații deranjante pentru ambele. Astfel, unele acțiuni ale sindicatelor la nivel național (de pildă, greva generală sau grevele spontane într-un sector de importanță strategică) pot să afecteze negativ activitatea instituției militare.

Este evident că unele acțiuni ale sindicatelor pot conduce la apariția și, uneori, manifestarea unor situații periculoase, cu grad ridicat de risc, în anumite condiții, chiar pentru securitatea națională.

Totodată, *armata este interesată să dezvolte raporturi de cunoaștere, comunicare și colaborare cu mass-media, acestea din urmă fiind percepute ca reprezentând o forță în statul de drept. În prezent, sunt create condițiile necesare în instituția militară în așa fel încât aceasta să colaboreze eficient cu mass-media în toate domeniile de interes comun. În acest scop, s-a creat cadrul legal pentru o bună comunicare și cunoaștere între armată și mass-media. Este vorba de înființarea Direcției de Relații Publice la Ministerul Apărării Naționale și a structurilor similare la celelalte niveluri ierarhice din armată. De asemenea, armata manifestă tot mai multă transparență în relațiile cu mass-media. La detensionarea raporturilor dintre armată, ca sursă de subiecte (știri) „bombă” și mass-media doritoare de asemenea informații a contribuit și va contribui la mai buna cunoaștere de către reprezentanții celei din urmă a mediului militar. În acest scop, unii reprezentanți ai mass-media au urmat cursul de relații publice organizat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, iar alții au studiat sau studiază la Colegiul Național de Apărare.*

Există un teren larg de manifestare a raporturilor de colaborare între instituția militară și mass-media, îndeosebi, în domeniile creării și menținerii unei imagini pozitive a armatei în rândul populației țării. În acest sens, mass-media pot, prin modalități proprii, să prezinte oportun și corect eforturile instituției militare de a: *înfăptui exigențele NATO*, în ceea ce privește conceperea, organizarea, planificarea și desfășurarea pregătirii efectivelor potrivit standardelor sale; *îndeplini diverse misiuni peste hotare* (umanitare, de menținere/impunere a păcii etc.); *participa la acțiunile de combatere a terorismului internațional; realiza reforma în armată.* În același timp, mass-

media pot conlucra armonios cu armata și în domeniul îmbunătățirii legilor referitoare la securitatea și apărarea națională. Astfel, mass-media sunt în măsură, datorită specificului organizării și activității lor, să cunoască opiniile populației cu privire la serviciul militar obligatoriu și pe bază de voluntariat, la misiunile constituționale ale armatei, la angajarea unor structuri militare românești în misiuni în afara țării. Pe această bază ea poate face, fie direct propuneri de amendare a respectivului act normativ, fie să informeze pe cei în drept din armată, care pot face demersurile necesare, conform algoritmului deja consacrat în astfel de situații. De asemenea, mass-media, prin raporturile stabilite cu armata, exercită asupra acesteia un control indirect, amendând cu promptitudine orice eveniment negativ produs în instituția militară în ceea ce privește drepturile omului (practici neregulate ale șefilor în relațiile cu subordonații) sau fapte ce aduc atingere onoarei și demnității militare (dezertare, absență nejustificată de la program, abuz în serviciu, acte de corupție).

Armata stabilește raporturi de colaborare, de cunoaștere și de comunicare și cu alte organizații ale societății civile. Este vorba, în principal, de asociațiile și fundațiile la crearea și activitatea cărora un rol important îl au cadrele militare active și în rezervă. Asemenea structuri ale societății civile promovează valori și norme specifice armatei române (demnitatea, dragostea de țară, cinstea, loialitatea, credința), dar și pe cele proprii armatelor membre NATO. În acest din urmă caz, ele sunt de un real ajutor, pe de o parte, în propagarea valorilor și normelor militare euro-atlantice și, pe de altă parte, în evidențierea eforturilor Armatei României de a asimila aceste norme și valori, de a le implementa în activitatea de instruire și educare a personalului său.

Astfel, Asociația “George C. Marshall”, împreună cu BOR și Centrul European pentru Studii de Securitate “George

C. Marshall”, a organizat, în iunie 2002, la București, Conferința Internațională „*Bisericile și valorile euro-atlantice*”, activitate menită să arate că valorile fundamentale ale omului secolului XXI sunt, la bază, aproape identice și în concordanță cu principiile spirituale și morale ale religiilor monoteiste, că indiferent de religia pe care o îmbrățișăm, avem în inima noastră credința în Dumnezeuul toleranței, al cooperării, al dragostei față de om, al adevărului, al reconcilierii, al libertății și păcii. Totodată, Conferința a evidențiat că toate cultele din România susțin fără echivoc integrarea euro-atlantică și europeană a României, într-un spațiu al valorilor comune, al prosperității, securității și păcii.

Este evident că armata nu poate și nici nu trebuie să intre în raporturi directe cu toate organizațiile care compun societatea civilă românească. Practic, nu există nici timpul necesar, nici forțele umane care să poată face posibilă o asemenea situație. Pe de altă parte, nici nu este necesară o dezvoltare a raporturilor cu cele peste 33 de mii de ONG-uri existente în România. Scopul multora nu are nimic comun cu activitatea din armată sau cu aspecte ce țin de apărarea și securitatea națională.

4.1.2 Relațiile de influență dintre armată și unele componente ale societății civile

Armata și diferite organizații ale societății civile, în timp, pe baza raporturilor de cunoaștere, comunicare și colaborare, statornicite între ele, atât în plan instituțional, cât și informal, pe temeiul unor norme oficiale, dar și al unor cutume, intră și în relații de influență. Respectiv, armata, ca instituție a statului de drept, cu un statut înalt și un rol important în societate, ambele recunoscute de către majoritatea populației țării și biserica, sindicatele și mass-media, ca organizații ale societății civile, cu statute clar definite și cu roluri conștient asumate, stabilesc între ele raporturi de influență datorită

condițiilor sociale, economice, politice și culturale, în care ele ființează și își desfășoară activitatea specifică.

Relațiile de influență nu se stabilesc instantaneu și automat, spre deosebire de raporturile celelalte (de cunoaștere, comunicare, colaborare, de respingere sau de indiferență). Ele presupun un proces îndelungat, stadial, etapizat. Aceasta, din cele puțin două motive: 1) pentru că influența este o acțiune asimetrică pe care o exercită cineva (individ sau grup uman, instituție) asupra cuiva (persoană, grup, comunitate). De regulă, efectele acestei acțiuni se regăsesc ulterior în comportamentul subiectului (persoană, grup uman, comunitate); 2) pentru că influența poate fi, din punct de vedere psihosocial, de două feluri: a) *influență normativă*, ce presupune transmiterea și impunerea de norme de către cei în drept spre cei care fac obiectul acțiunii respective. Acest tip de influență presupune recunoașterea reciprocă de către cei implicați în acțiune a autorității normelor respective. În acest caz, este vorba de așa-numitul fenomen de *compliance*, adică de conformare, de adaptare la o situație dată, impusă, prin care individul se pune de acord cu ceilalți; b) *influența informațională*, care este menită să-l facă pe un individ sau grup uman să accepte drept adevăr o informație venită din partea altei persoane, altui grup sau instituție. Experimental, s-a constatat că influența informațională este eficace dacă informațiile oferite vin în întâmpinarea unor dorințe ale indivizilor, a unor aspirații în satisfacerea trebuințelor, răspunzând perspectivei lor conștientizate.

În statornicirea raporturilor de influență se parcurg, în general, următoarele etape: a. informarea de fond asupra celui cu care se stabilește relația (individ, grup uman, instituție). În acest context, se pune condiția ca informarea să fie completă, iar informația veridică, oportună și utilă pentru cel care o primește; b. formarea unei reprezentări (imagini) despre „partenerul” de relație, prin relevarea lui ca „stimul”. Nu sunt

excluse cazurile în care „partenerul” să devină un sprijin real sau un adversar de temut, într-o situație sau alta; c. comunicarea și dialogul tranzacțional asupra schimbului reciproc de informații (conținut, natură, oportunitate, necesitate). În plus, se cer efectuate de către ambii membri ai relației o identificare a diferențelor (de idei, convingeri, interese); d. convenirea asupra respectării reciproce a diferențelor de identitate proprii (psihologice, psihosociale, sociale). De asemenea, se impune stabilirea principiilor și condițiilor de coabitare și interrelaționare, precum și valorificarea apropiierilor și punctelor de convergență; e. exercițiul efectiv al relației. Cu alte cuvinte, trecerea de la faza pasivă la cea activă, care presupune interacțiune, cooperare, coparticipare la acțiuni și manifestări comune.

Respectând, cu rigurozitate, aceste etape, între armată și unele componente ale societății civile (biserica, sindicatele și mass-media) se vor stabili raporturi de influență corectă, principiale și funcționale.

a) Raporturile de influență dintre armată și sindicate

Sindicatele, prin numărul mare de membri, prin resursele economice și financiare de care dispun, prin prezența lor în toate sectoarele de activitate constituie o forță importantă în societatea românească. În plus, prin lege, ele sunt abilitate să organizeze diverse acțiuni de protest, în scopul apărării și promovării drepturilor membrilor lor. Prin unele acțiuni revendicative organizate, de pildă, greva generală într-un sector economic de importanță strategică, sindicatele pot aduce atingere securității, siguranței naționale și ordinii publice. Cum armata are responsabilități în acest domeniu, rezultă că, în acest caz, între instituția militară și sindicate se stabilește o relație de influență. Pe de o parte, armata dorește să-și îndeplinească obligațiile constituționale, iar, pe de altă parte, sindicatele vor satisfacerea revendicărilor lor.

Situația, aparent conflictuală, se poate soluționa dacă între cele două entități (armată și sindicate) există statornicite relații de influență, potrivit algoritmului menționat anterior. De aceea, este de dorit ca ambele instituții să facă tot ceea ce depinde de ele pentru a stabili relații de influență reciproc convenabile.

În plus, sindicatele reprezintă un serios partener de dialog cu guvernării. Rezultatele acestui dialog pot exercita o influență, mai mare sau mai mică, atât asupra activității din armată, cât și a securității individuale. Astfel, de unele drepturi obținute de către sindicate vor beneficia și unii salariați civili din armată, membrii de sindicat, ceea ce poate însemna unele eforturi (bănești, organizatorice) suplimentare din partea instituției militare. În ceea ce privește securitatea individuală, este posibil ca unele prevederi ale acordului sindicat-guvern să impună reduceri substanțiale de personal, adică o creștere a numărului de șomeri. O asemenea situație poate afecta negativ veniturile celor disponibilizați și, implicit, nivelul lor de trai, generând un puternic sentiment de teamă față de viitorul lor și al familiilor lor. Împreună, cele două situații posibile pot exercita o influență variabilă, ca intensitate și forță, asupra securității naționale.

De aici, necesitatea unui dialog permanent și sincer între armată și sindicate pentru ca influența reciprocă dintre ele să nu le afecteze negativ activitatea proprie și nici securitatea individuală și națională. În plus, în condițiile apartenenței României la NATO, orice perturbare a activității din țară, ca urmare a unor acțiuni sindicale, poate afecta îndeplinirea angajamentelor externe pe care statul român și le-a asumat.

b) Raporturile de influență dintre armată și biserică

Datorită specificului organizării și naturii activității BOR, între aceasta și armată există raporturi de influență optime. Aceasta din cel puțin următoarele motive: 1)

comunitatea de scop. Atât armata, cât și BOR își propun să formeze din orice militar un cetățean loial țării; 2) *metodele educativ-formative* folosite de către cele două instituții sunt complementare; 3) ambele instituții pun accente pe *conformarea la norme și reguli*; 4) atât *armata*, cât și *biserica* sunt recunoscute, de către majoritatea populației țării, ca *instituții demne de încredere*. Biserica este percepută ca fiind o permanentă sursă de speranță. În schimb, armata este considerată de către cea mai mare parte a cetățenilor României, potrivit unor sondaje de opinie pertinente, ca sursă a sentimentului de siguranță; 5) *existența în structura militară a funcției de preot* militar; 6) ambele instituții sunt structurate ierarhic, ceea ce mărește apropierea dintre ele în atingerea, în comun, a obiectivelor propuse, atât de armată, cât și de BOR.

Se poate spune că influența exercitată de către BOR, prin preoții militari, dar și prin alte modalități, asupra armatei este una pozitivă, cu efecte benefice pentru ambele instituții. La rândul său, armata a influențat activitatea bisericii, fie și numai pentru că a permis reînființarea funcției de preot militar și desfășurarea de activități religioase în interiorul său. Prin aceste două facilități, dar și prin alte înlesniri armata a oferit bisericii posibilitatea lărgirii ariei de activitate și de influență, i-a redat un segment important de populație, pe care, oficial, în anii comunismului îl pierduse.

c) Raporturile de influență dintre armată și mass-media

Armata, prin natura și conținutul activităților sale, prin modul specific de organizare, prin statutul și rolul său în societate, prin calitatea oamenilor de care dispune, prin relațiile speciale pe care le are în țară și în afara acesteia, constituie un puternic punct de atracție pentru mass-media. În prezent, când structuri militare românești sunt permanent pe diferite teatre de operații în lume, interesul mass-media față de activitățile armatei a sporit.

Mass-media, prin statutul și rolul său, în statul de drept doare să cunoască cât mai multe și mai mult, precum și în mod oportun tot ceea ce se petrece în instituția militară. De aceea, statornicirea raporturilor de influență între armată și mass-media, deși constituie o necesitate, într-o societate democratică, este un proces anevoios și de durată. Parcurgerea, cu răbdare, tact și inteligență, a tuturor etapelor procesului de relaționare de către reprezentanții ambelor instituții constituie o condiție obligatorie. Prin intermediul raporturilor de cunoaștere și comunicare stabilite, potrivit normelor legale, dar și cutumelor lumii civilizate, se poate trece cu succes de prima etapă a inițierii raporturilor de influență. Apoi, se continuă eforturile susținute din partea ambilor parteneri în direcția realizării unei comunicări reciproce benefice tuturor.

Este de dorit instaurarea unor raporturi de influență optime între armată și mass-media. Aceasta pentru că: **1. ambele dispun de forța necesară** pentru a-și crea „greutăți” serioase, în mod reciproc, în ceea ce privește înfăptuirea activităților specifice. În acest caz, pierderea ar fi considerabilă nu numai din partea lor (armata și mass-media), ci a societății în întregul său. Pe de o parte, opinia publică, de fapt, contribuabilii, nu ar avea informații oportune și corecte din armată, adică din instituția în care se cheltuiesc o parte din banii lor, și, pe de altă parte, s-ar afecta caracterul democratic al societății românești, prin existența unei mass-media cu acces limitat într-un domeniu important de activitate socială; **2. limitând accesul mass-media** la informația precisă, legală, din armată, aceasta din urmă s-ar rupe complet de realitatea socială în care ea există. Pe de altă parte, în timp, imaginea publică a armatei, în prezent puternic pozitivă, ar avea de suferit; practic, imaginea instituției militare s-ar deteriora, din lipsă de informații oportune și venind din partea unei surse credibile; **3. asimilarea și integrarea de către armata noastră** a valorilor euro-atlantice implică raporturi normale cu mass-media, adică

similare celor existente între armatele statelor membre NATO; 4. **mass-media au forța necesară**, datorită profesionalismului membrilor săi, a accesului la informații diverse, a puterii sale de penetrație să contribuie la modernizarea structurilor armatei, la formarea personalului acesteia în spiritul valorilor democratice, unanim recunoscute în lumea civilizată; 5. **existența unor raporturi de influență normale** permite atât armatei, cât și mass-media să-și modeleze reciproc comportamentul, spre binele ambelor instituții și, implicit, al societății românești.

Situarea pe poziții de forță, în raporturile dintre ele, fie a armatei, (care nu permite sau limitează accesul mass-media la informația despre activitatea sa și a oamenilor săi), fie o mass-media, (care adoptă o atitudine permanentă și consecvent negativă față de instituția militară) este contraproductivă. Ambele instituții trebuie să se respecte reciproc, înțelegând că starea de confruntare nu este benefică nici uneia dintre ele. În plus, statornicirea unor raporturi de influență principiale și corecte va contribui atât la creșterea prestigiului ambelor instituții, cât și la instaurarea unei stări de normalitate în societatea românească.

Se pare că stabilirea unor raporturi optime de influență între armată și mass-media este posibilă dacă ambele instituții acceptă și respectă aceleași norme, criterii și valori, specifice unei societăți democratice. În acest sens, premisele instituționale există – în armată au fost înființate structuri de relații publice la toate nivelurile ierarhice au fost publicate dispozițiuni privind relațiile cu mass-media, reprezentanți ai mass-media au urmat cursuri diferite în Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și/sau au participat la diverse activități militare, se impune acum doar depășirea unor obstacole (orgolii și ambiții personale atât din partea unor reprezentanți ai armatei, cât și ai mass-media) pentru a se instaura între cele două instituții raporturi de influență normale.

De fapt, mass-media, prin produsele sale specifice, contribuie semnificativ la modificarea opiniilor, atitudinilor și comportamentului militar. Aceștia, ca toți oamenii, sunt dependenți de informație, iar mass-media cu așa ceva operează.

Dacă informarea, prin mass-media, este oportună, iar informația vehiculată este veridică și utilă, atunci aceasta va fi receptată și de personalul armatei, care își va modifica în timp comportamentul, făcându-l să fie comparabil și compatibil cu cel al militarilor dintr-o societate democratică.

Instituirea unor raporturi de influență normale între armată și mass-media ar duce, în timp, la realizarea unui climat psihosocial destins în societatea românească, la dispariția stărilor tensionale și chiar conflictuale între diferite categorii profesionale. Realizarea unui asemenea deziderat stă în puterea celor implicați, care trebuie să-și însușească temeinic rolurile ce le revin în societate și, totodată, să-și asume complet responsabilitățile ce derivă din acestea.

4.3 Raportul armată – populație

Profesionalizarea armatei, ca proces complex și de durată, va influența natura și conținutul raportului dintre instituția militară și populație. În ceea ce o privește, armata a reacționat pozitiv la această comandă socială și a găsit în ea însăși resursele pentru a duce la bun sfârșit o operație ce venea să bulverseze obiceiuri înrădăcinate de numeroși ani și la care unii dintre membrii ei erau reticenți. Într-un peisaj de constrângere bugetară și de evoluție a doctrinei, ea a știut duce la bun sfârșit transformarea dintr-o armată de masă într-o armată de profesioniști păstrându-și nealterată întreaga capacitate operațională.

Această evoluție nu s-a făcut fără temeri reziduale perceptibile, care privesc creșterea puternică a necesarului de personal profesionalizat, recrutarea de voluntari și organizarea rezervei care își schimbă natura cu abandonul conscripției. Aceste mutații profunde au nevoie de timp pentru a penetra inconștientul colectiv și noile relații economice din societatea românească. În acest context, a existat preocuparea de a asigura concordanța dintre peisajul economic și resursa umană a țării cu ofertele și nevoile armatei.

În acest sens, dificultățile întâlnite de țările care, înaintea României, au optat pentru o armată de profesioniști, sunt bogate în învățăminte, pe care este de dorit ca factorii de decizie în domeniul

apărării și securității naționale să le ia concret și constant în seamă. Un exemplu îl poate constitui cerința ca prevederile contractelor de muncă propuse militarilor (ofițeri, subofițeri și militari angajați pe bază de contract) să poată rivaliza cu ofertele pieței civile, iar reconversia angajaților să fie un veritabil atu în procesul de recrutare. Într-un asemenea climat, se impune realizarea unei legături viabile între armată și populația țării. Desființarea conscripției, care a avut un rol esențial în menținerea acestei relații, impune găsirea altor elemente prin care să se păstreze și chiar să se întărească o astfel de legătură.

Profesionalizarea armatei devine pe zi ce trece o realitate (începând cu 01.0.2007, serviciul militar obligatoriu, în România, se suspendă, fiind înlocuit cu voluntariatul). În noul context creat de această opțiune politică și de adoptarea legii corespunzătoare de către Parlament, este necesar să se analizeze raporturile instituției militare cu populația din care provin efectivele sale. Esențiale par a fi în definirea raportului armată-populație două aspecte: *cunoașterea rolului, activității și vieții instituției militare de către cetățenii țării*, în condițiile renunțării la conscripție, ca metodă de recrutare a unei părți însemnate a militarilor și *conținutul și natura misiunilor armatei*.

Desființarea serviciului militar obligatoriu va face ca numărul tinerilor care vor servi țara sub drapel să se reducă considerabil și, odată cu aceasta, și posibilitatea unui contact direct între un segment important al populației și armată. Acest lucru înseamnă, pe de o parte, o diminuare accentuată a cunoașterii nemijlocite de către populația țării a specificului, necesității și importanței activității armatei și, pe de altă parte, o scădere, în timp, a sentimentului de apărare (adică al conștientizării necesității fiecărui cetățean de a-și apăra, la nevoie, țara) al populației. În același timp, voluntariatul, ca metodă de recrutare a personalului armatei, va conduce la schimbarea modului în care era și încă mai este percepută armata, la noi. Practic, Armata României, devenind o armată formată exclusiv din profesioniști, va fi relativ ușor asimilată de către o parte însemnată a populației cu oricare alte organizații profesionale ce au de executat sarcini specifice. Acest fapt ar putea fi compensat de: o mai mare transparență a instituției militare în relațiile cu publicul larg și cu mass-media; o informare oportună și verosimilă a populației cu

aspecte esențiale și de larg interes din viața și activitatea armatei pentru toți contribuabilii; organizarea de către unitățile militare a unor activități cu acces liber al populației („Ziua porților deschise”, „Ziua Drapelului”, „Ziua armeei /specialității/unității).

Dar măsuri asemănătoare se pot iniția și la nivel național. Printre acestea se pot număra și următoarele: în educația națională, învățarea principiilor și organizării apărării naționale și europene să fie integrată în cursul de istorie și de educație civică; explicarea conținutului și naturii voluntariatului în privința executării serviciului militar; colaborarea dintre universități civile și fundații cu cele similare din armată; organizarea unor ceremoniale cu prilejul întoarcerii în țară a structurilor militare românești care au executat misiuni în afara frontierelor naționale.

Dar există și un aspect pozitiv al renunțării la conscripție și anume faptul că armata nu va mai fi considerată de unii dintre tinerii încorporabili ca locul „în care ești constrâns să pui între paranteze un an din viață”.

În ceea ce privește sensul misiunii armatei, aceasta comportă o serie de schimbări profunde de orientare și de îmbogățire a conținutului său. Misiunile clasice ale armatei de apărare a țării împotriva unei agresiuni militare externe și sprijinul populației în caz de urgențe (accidente ecologice, calamități naturale) rămân de actualitate. În plus, armata, acum când România este membră a Alianței Nord-Atlantice, și-a sporit paleta misiunilor adăugând altele, cum ar fi misiuni umanitare, misiuni de menținere, impunere sau de consolidare a păcii, lupta împotriva terorismului internațional etc. De altfel, în ultimii ani, asemenea operațiuni au devenit frecvente pentru Armata României¹². Ansamblul acestor operațiuni, în care militarii noștri și-au arătat pregătirea și curajul, iar unele s-au soldat cu pierderi de vieți omenești au contribuit la realizarea și menținerea prestigiului social al armatei și într-o anumită măsură a contribuit la menținerea legăturii dintre armată și populație.

Totuși, sunt o serie de premise (absența unei amenințări militare externe a României, România este membră NATO,

¹² Vezi *Participarea forțelor armate române la misiuni internaționale*, <http://www.mapn.ro/misiuniRo/>

renunțarea la conscripție și altele) care fac să apară tendința diminuării legăturii strânse dintre armată și populație. Practic, acum se fac cunoscute noi concepte, ca, de exemplu, misiuni umanitare, misiuni de menținere/impunere a păcii, forțe de interpunere sau de extracție, termeni al căror înțeles se îndepărtează de ceea ce oamenii cunoșteau despre armată și misiunile sale tradiționale, despre profesia de militar. Dar, aceasta din urmă rămâne una foarte specifică. Pentru a fi exercitată în condiții satisfăcătoare, este nevoie de legitimitate, pregătire adecvată, evoluție în timp. Acești parametri existențiali și funcționali sunt validați numai de menținerea constantă a unei strânse legături între armată și populația din rândurile căreia provine personalul său.

Deci, se poate aprecia că menținerea legăturii dintre armată și populație, în condițiile renunțării la conscripție și ale adoptării voluntariatului, ca unica metodă de recrutare a personalului militar, presupune eforturi concertate din partea tuturor instituțiilor statului, cu competențe în domeniul apărării și securității naționale, dar și al educației, precum și atragerea organizațiilor societății civile la realizarea acestui deziderat. Practic, se impune a fi realizat și păstrat un contact permanent între armată și mediul economic și social, atât la nivel local, cât și central. Întreținerea de către armată a unor relații solide cu societatea în care ființează este un avantaj, inclusiv în cazul reconversiei personalului militar, mai ales a aceluia angajat pe o perioadă de timp determinată.

O asemenea politică nu se face la întâmplare, ci este o activitate planificată riguros, sau ar trebui să fie așa. Aceasta ar presupune semnarea unor acorduri și protocoale între MAPN și ceilalți mari actori instituționali (Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Camera de Comerț și Industrie, Ministerul Educației și Cercetării etc.), care ar crea condiții de cunoaștere reciprocă adecvată între părțile semnatare ale respectivelor documente și posibilitatea colaborării strânse în soluționarea unor probleme cu care se confruntă personalul militar și familiile acestora (angajarea militarilor ieșiți din sistem, locuri

de muncă pentru membri familiilor acestora), precum și a altor necesități ce țin de securitatea și apărarea națională.

Nu trebuie uitat că într-o societate în care există probleme spinoase (diminuarea civismului, delincvență, corupție, crimă organizată, consum și trafic de droguri, violență), armata apare ca un pol de stabilitate și de securitate. Aceasta face ca încrederea populației în instituția militară să rămână la cote înalte. Practic, armata ocupă locul 2, în barometrele de opinie, după Biserică, în ceea ce privește gradul de încredere al populației în această instituție.

Un aport la menținerea și întărirea relațiilor dintre armată și populație ar putea avea și punerea în practică, de către cei abilitați prin lege, a următoarelor măsuri: adoptarea unei metodologii noi de recrutare și formare a personalului militar; menținerea imaginii favorabile a armatei în rândurile publicului, promovând, respectând adevărul, tipurile de carieră militară și posibilitatea celei de-a doua cariere, cea de civil după părăsirea armatei; sporirea atenției acordate familiei militarilor (vacanțe mai lungi, asigurări de sănătate, avantaje în urmarea unei instituții militare de învățământ pentru copii de militari etc.); recrutarea mai multor femei și punerea bărbaților în concurență cu acestea; debarasarea de gestionarea tuturor serviciilor nemilitare, prin externalizarea lor; motivarea personalului armatei la fel ca cel al unei întreprinderi moderne; favorizarea obținerii de diplome civile de către militari.

Considerată ca foarte tehnică, cu un excelent nivel de pregătire, armata de profesioniști degajă un sentiment de rigoare și de siguranță. Singurele umbre din tablou se datorează faptului că o parte a populației crede încă zvonurile conform cărora militarii sunt privilegiați, prin ceea ce primesc ca soldă și alte compensații, dar și prin alte avantaje imaginare.

Concluzii și propuneri

Integrarea României în NATO și UE, ca proces complex și de durată, are și va continua să aibă un impact semnificativ asupra raporturilor dintre armată și societate. Printre efectele dublei integrări se numără: transformări structurale, umane, normative, materiale, doctrinare, și nu numai, în armată; mutații în conținutul și natura misiunilor ce se vor încredința armatei; diminuarea numărului persoanelor ce vor efectua serviciul militar; manifestarea unor aspirații înalte, atât ale militarilor, cât și ale populației țării față de integrarea în Alianța Nord-Atlantică și aderarea la Uniunea Europeană; creșterea „distanței sociale” între executarea serviciului militar și atitudinea responsabilă a fiecărui cetățean față de apărarea țării; „răcirea” relativă a relațiilor dintre armată și populație; schimbarea concepției privind generarea și regenerarea forțelor.

Aceste consecințe se pot amplifica sau atenua printr-un ansamblu coerent și concertat de măsuri, atât de natură educativă, organizatorică, cât și umană și materială, întreprinse, pe de o parte, la nivel local și, pe de altă parte, la nivel central.

În acest sens, se impune luarea de către cei în drept a unor măsuri de: educație civică a populației, dar mai ales a tinerilor, în vederea formării și dezvoltării unei atitudini pozitive a acestora față de serviciul militar și apărarea țării; sporirea transparenței instituției militare în relațiile sale cu publicul larg, cu mass-media, și nu numai; informare veridică și oportună asupra profesiei militare în țara noastră; cunoașterea angajamentelor pe care statul român și le-a asumat prin integrarea în NATO și aderarea la UE; reinsertie în mediul civil a militarilor care ies din sistem prin disponibilizare sau încheierea contractului cu instituția militară; natură legislativă privind reconversia personalului armatei la trecerea în rezervă după cariera militară de scurtă durată.

Raporturile dintre armată și societate (societate politică, societate civilă, populație) cunosc o evoluție nuanțată și forme de manifestare diverse sub impactul integrării țării în Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană. Conținutul și natura acestor raporturi se cer cunoscute de către factorii responsabili din societate pentru a putea interveni oportun și eficace atunci când este necesară

fie maximizarea efectelor pozitive, fie minimizarea consecințelor nedorite.

Optimizarea raporturilor armată-societate este un obiectiv realizabil, dacă există interes, atât din partea structurilor oficiale și a societății civile, cât și a populației. Acest interes se poate amplifica prin măsuri educative și sportive, prin informarea realistă și oportună asupra profesiei militare și a misiunilor armatei, prin atragerea tinerilor, dar și a celorlalte categorii de populație la activități *în și despre* instituția militară¹³.

¹³ Vezi și propunerile făcute în subcapitolul 4.3 al prezentului studiu.

Bibliografie

1. „Atractivitatea profesiei militare și profilul socio-profesional al grupurilor țintă pentru recrutarea personalului militar profesionalizat”, studiu întocmit de Secția Investigații Sociologice din SMG.
2. Cdor. Victor BARBU, *Restructurarea resurselor umane*, <http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04/>
3. Eugen BĂDĂLAN, **Sensul transformării**, București, Editura Militară, 2005.
4. BUZAN, Barry, **Popoarele, statele și teama**, Chișinău, Editura Cartier, 2000.
5. **Constituția României**, București, Monitorul Oficial, 2003.
6. *Documentar privind reconversia profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României*, <http://www.mapn.ro/plegislație/documentar.pdf>
7. **Participarea forțelor armate române la misiuni internaționale**, în <http://www.mapn.ro/misiuniRO/>
8. **Programul de guvernare (2005-2008)** al Alianței D.A.
9. *Une Europe sûre dans un monde meilleur*, <http://ue.eu.int/pressdata/fr/report/76256.pdf>

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 19.12.2005
Hârtie: A3 Format: A5
Coli de tipar: 3 Coli editură: 1.5

Lucrarea conține 48 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE
Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49
Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro
Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

B. 141/121

C 383/2005